

Alimjon DADAMUXAMEDOV,
INTERNATIONAL ISLAMIC ACADEMY OF
UZBEKISTAN,

Senior teacher of the Department of Modern ICT,
a.dadamuhamedov@iiaau.uz

МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ТУРИЗМНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА МОБИЛ ИЛОВЛАРНИНГ ҲИССАСИ

ВКЛАД МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ В РАЗВИТИЕ ТУРИЗМА В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

CONTRIBUTION OF MOBILE APPLICATIONS TO TOURISM DEVELOPMENT IN CENTRAL ASIA

Аннотация: Маълумки ҳудудларни жадал ривожлантириши, аҳоли даромадлари ва турмуш даражасини ошириши, шунингдек, инвестицион жозибadorликни яхшилашга ёрдам берувчи стратегик тармоқлардан бири сифатида Марказий Осиё ва Ўзбекистонда туризмни ривожлантириши бўйича комплекс чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Замонавий ахборот технологиялари зиёрат туризмни ривожлантиришига салмоқли ҳисса қўймоқда. Зиёрат туризмида интернет-туристик хизматларни реклама қилиши, ҳозирги вақтда, саёҳат агентлигининг самарали веб-сайтини яратмасдан, унинг ишини автоматлаштириши жараёнини амалга ошира олмайди.

Калит сўзлар: QR, GPS, SMS, туризм, ахборот технологиялари, иқтисод, WTTC, экотуризм, гастрономик туризм, агротуризм, спорт туризми, интернет-туризм.

Аннотация: Известно, что принимаются комплексные меры по развитию туризма в Центральной Азии и Узбекистане как одного из стратегических секторов, который ускорит развитие регионов, повысит доходы и уровень жизни, а также инвестиционную привлекательность. Современные информационные технологии вносят весомый вклад в развитие туризма. Реклама туристических интернет-услуг в туризме в настоящее время не может автоматизировать процесс создания туристического агентства без создания эффективного веб-сайта.

Ключевые слова: QR, GPS, SMS, туризм, информационные технологии, экономика, WTTC,

экотуризм, гастрономический туризм, агротуризм, спортивный туризм, интернет-туризм.

Abstract: It is known that comprehensive measures are being taken to develop tourism in Central Asia and Uzbekistan as one of the strategic sectors that will accelerate the development of regions, increase incomes and living standards, as well as investment attractiveness. Modern information technologies make a significant contribution to the development of tourism. Advertising of travel online services in tourism currently cannot automate the process of setting up a travel agency without creating an effective website.

Keywords: QR, GPS, SMS, tourism, information technology, economics, WTTC, ecotourism, gastronomic tourism, agritourism, sports tourism, internet tourism.

КИРИШ

“COVID-19” коронавируси одамлар ҳаётини буткул ўзгартириб юборди. Саёҳат, меҳмонхона соҳаси пандемия эпидемиясининг таъсиридан энг кўп зарар кўрган. Бу сайёҳлик саноати учун тикланиш узок вақтни олиши мумкин. Фойдаланувчилар ишончни тиклаш, хавфсиз, узлуксиз саёҳатнинг янги даврини таъминлаш учун технологик жараёнлар ҳал қилувчи компонент бўлиши табиийдир. Рақамли трансформациянинг туризм соҳасида технологик жараёни яхши томонга ўзгартириб юборди.

Сайёҳлик агентликлари ва жисмоний буюртмалар энди деярли эскирган ва келажақда бошқача кўринишга эга бўлади. Электрон маркетер томонидан ўтказилган сўровнома шуни кўрсатадики, саёҳатларга асосланган мобил иловалар энг кўп юқлаб олишган. Смартфон фойдаланувчиларининг 60 фоизи ўзларининг саёҳат дастурларини режалаштириш учун саёҳат дастурларини афзал кўришади.

Сўнгги йилликда масалан Россия минтақаларининг туристик маъмуриятлари ва экспертларнинг прогнозларига кўра, Краснодар ўлкасида сайёҳлар оқими 2020 йил охирига келиб 11,5 миллион саёҳатга (2019 йилга нисбатан -33%), Москва вилоятида - 11,5 миллионга камаяди. (-50%), Москвада 7 миллионгача (-72%), Қримда 6,1 миллионгача (-18%), Санкт-Петербургда 2 миллионгача (-80%), Татаристонда - 2 тагача миллион (-44%), Олтой ўлкасида - 1,3 миллионгача (-40%), Калининград вилоятида - 1,3 миллионгача (-30%), Карелияда - 500 минггача (-40%),

Бурятияда - 200 минггача саёҳат (-49%). Аммо Олтой Республикасида 1,74 миллион саёҳат режалаштирилган, бу 2019 йилга нисбатан бир оз (+ 0,4%) кўпдир Ушбу саёҳат-ҳаракатлар орқали тадқиқотчилар барқарор туризм контсептсиясини шакллантиришга муваффақ бўлишди.

ZennaApps маркетинг агентлиги Осиё уяли алоқа бозори бўйича тадқиқотлар ўтказди. Компания ҳисоботида асосий мамлакатлар бўйича рентабеллик кўрсаткичлари, томошабинлар сони, энг машҳур жанрлар ва турли хил иловалар дўконларининг хусусиятлари киритилган. Хитойда мобил иловаларни юклаб олиш ҳар куни 350 000 тани ташкил этади.

Марказий Осиё давлатлари орасида мобил иловалари янги технологияларнинг ривожланиши, смартфон ва планшетлардан фойдаланувчилар сонининг кўпайиши натижасида мобил дастурлар ёрдамида саёҳатчилар авиачипта сотиб олишлари, меҳмонхоналарни брон қилишлари, ҳудуд бўйлаб ҳаракатланишлари, онлайн ва офлайн режимда кенг маълумот олишлари мумкин. 190 та мамлакатда меҳмонхоналарни брон қилишни таклиф қилувчи HRS.com халқаро онлайн порталининг тахмин қилишича, 2020 йилда тизимдаги ҳар бешинчи мобил қурилмадан амалга оширилади ва тизим фойдаланувчиларининг 71 фоизи мобил Интернет орқали брон қилишни режалаштирмоқда.

Туризм учун мобил иловалар тақдим этаётган хизматлар.

Группалар	Мобил илова
Картографик хизматлар	City Guide, Redigo, «Афиша-Мир», Maps With Me, Lonely Planet, Spotted by Locals, 2GIS, Around Me, Map My Ride, Waze, Pin Drop, City Guides (от National Geographic), Osm Amd, Forever Map, Pocket Earth, Galileo Offline Maps
Географик ахборот тизимлари	Google maps, City Maps 2Go, Yandex Maps, Nearest Wiki
Қўлланмалар	TourCaster, World Explorer, «Гид путешественника» от Wikipedia, Localscope, TopTripTip
Маълумотномалар ва маслаҳатлар	TripAdvisor, Ask a Nomad — Travel Guide, Tagwhat
Парвозларни брон қилиш	Aviasales, Anywayanyday, Skyscanner, Kayak, Momondo, Eviterra, Flight Status, Bilet Plus, Seatguru, Gate Guru, Lounge Buddy, Skyscanner — All Flights!, Smartive Travel, Corner

Меҳмонхоналарни брон қилиш	Booking.com, Ostrovok.ru, Expedia, Hotel Tonight, Hotels.com, Airbnb, Roomorama, Nightswapping, Agoda, Hotellook, Hotel Tonight, Couchsurfing
Поезд чипталарини брон қилиш	Railtime Mobile
Автомобил ва такси ижараси	SixT, Uber

Назарий асосни яратиш ва миқдорий тадқиқотлар базасини кенгайтириш орқали ижобий натижаларга эга бўла бошлади. Бундан ташқари, мобил технологиялар ажралмас ходисага айланди десак хато бўлмайди. Барқарор туризм доирасида тегишли назарий асосни яратиш лозим. Мобил технологиялар давом этган муаммоларни ҳал қилиши кутилмоқда. Сайёҳлар ва атроф-муҳит ўртасида, белгиланган жойдаги бошқа тадбирлар ўртасидаги ўзаро таъсирларни кузатиш, таҳлил қилиш, туристларнинг эҳтиёжлари ва кутишларини аниқлаш орқали туризмни ривожлантириш даркор.

МЕТОД

Тадқиқот мавзусини ёритишда илмий тавсифлаш, қиёсий, компонент таҳлил каби усуллардан фойдаланилди.

МУҲОКАМА

Ривожланишнинг ҳозирги босқичида туристик бизнес соҳасида ахборот технологиялари ва дастурий воситалар тобора кенг тарқалмоқда. Эволюция натижасида технологик тараққиёт сайёҳлик ва экскурсия тадбирларини ташкил этишади. Жараёнлар ишлаб чиқиладиган ва сайёҳларга таклиф этилади. Туризм мобил иловалари фойдаланувчиларга турар жойларни брон қилиш, саёҳатларни режалаштириш, чипталарни брон қилиш, турли кабиналарни брон қилиш, маршрут хариталарини тузиш ва бошқаларда ёрдам бериб келмоқда. Туризмнинг мобил иловаларини ишлатилишида кўпроқ туристик хизматларни ўз ичига қамраб олиши керак:

Навигация - GPS хизматлари, маршрутни режалаштириш.

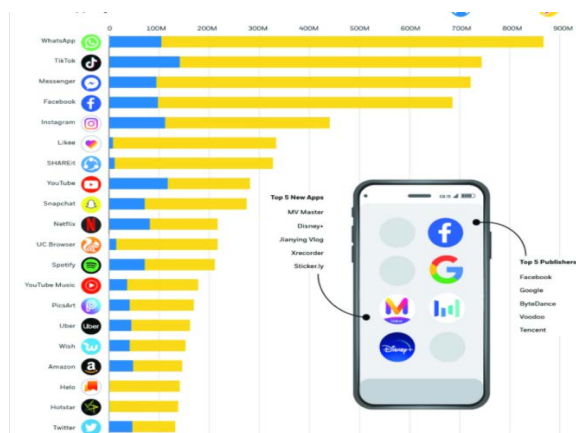
Ижтимоий – Саёҳат режаларини янгилаш, шарҳлар, расм галереялари, бепул алоқа ва бошқалар.

Мобил маркетинг - танловлар, чегирмалар ва рекламалар.

Хавфсизлик – тиббий, шошилиш чакриқлар ва маҳаллий, халқаро соғлиқни сақлаш идоралари ҳақида маълумот.

Электрон тижорат – чипталарни брон қилиш, чет эл банклари, харидлар.

Мобил иловаларнинг юкланиш ҳолати (2020 йил бўйича).



Дарҳақиқат, туризм соҳаси фойдаланувчини жалб қилиш ва бозорга кириб боришнинг кейинги даражасига эришиш учун иловалардан фойдаланмоқда. Бир нечта янги тенденциялар ва технологик омиллар сайёҳлик мобил дастурининг келажагини белгилайди. Ридешаринг - бу кенг тарқалган ҳодиса. Туристларни йўл-йўлакай олиб кетиш. Сайёҳлар, шунингдек, саёҳат қилиш учун хавфсиз восита сифатида нақдсиз пул шакилларини танлашмоқда. Янги даврда саёҳат қилувчилар учун мобил иловаларни ишлаб чиқишга таъсир кўрсатадиган баъзи янгиликлар ва тенденциялар қуйдагилардан иборат [1:66].

Илгари ишчи кучи харажатларини камайтириш мақсадида саёҳат ва туристик ташкилотлар мобил дастурларни ишлаб чиқиш ва мижозларни қўллаб-қувватлаш мақсадида сунъий интеллект ва чат-ботлар ёрдамида хизматларни бошқаришнинг муаммосиз бошқариш имкониятини беради. Мобил дастурларда соғлиқни сақлаш, хавфсизлик бўйича маслаҳатлар, саёҳатлардаги узилишларни реал вақтда кузатиб бориш, реал вақт ёрдами билан хавфсизликни автоматлаштирилган рўйхатдан ўтказиш масалалари қамраб олиниши лозим. Об-ҳавони реал вақтда прогноз қилиш саёҳатчиларга нималарни йиғиш ва диққат қилиш керак бўлган нарсаларни яхшироқ режалаштиришга ёрдам беради.

Марказий Осиё сайёҳлик соҳасидаги иловаларнинг энг жозибали хусусиятларидан

бири шундаки, сиз уйда ўтириш билан бир марта мобил илова тугмасини босиш орқали ўзингизнинг орзу қилган манзилингизни осонгина брон қилишингиз мумкин. Барча келишувлар учун буюртма беришнинг бутун жараёни битта уйингизда амалга оширилиши мумкин, бу эса таътилни севувчилар учун мобил иловаларга ёпишиб олишнинг асосий сабабидир.

Реал вақтда саёҳатни кузатиш дастурлари тобора одадий ҳолга айланиб бормоқда. Кўпгина хусусий транспорт турлари аллақачон ушбу хизматни таклиф қилмоқда, чунки одамлар ўзларининг автоуловлари, автобуслари ва бошқаларнинг ҳаракатини кузатиши мумкин. Бахтимизга бу хизмат янада яхшиланади, чунки келажақда барча транспортлар жонли кузатувга боғлиқ бўлади.

Мобил иловалар фойдаланувчиларга парвозларни узлуксиз равишда брон қилиш, йўлдаги поездлар, меҳмонхоналарни брон қилиш имкониятини яратган бўлса, хоналарни бронлаштириш агентлиги билан интеграция қилиш натижасида фойдаланувчига манзилнинг бир қисми сифатида кабинанинг аниқ жойлашуви ва тахминий келиш вақти ҳақида жонли янгиликларни олиш имконини беради. Бундан ташқари, хавфсиз ҳаракатланишни таъминлаш учун ҳайдовчилар рейтинги билан бир қаторда автоуловнинг рўйхатдан ўтиш рақами, ҳайдовчининг алоқа маълумотлари ва бошқа нарсалар ҳақида дастлабки маълумотлар мавжуд. Мобил иловаларнинг кенгайтирилган имониятларидан бири бу музейлар, тематик парклар, театрлар, дам олиш марказлари бўйича виртуал экскурсияларни кутишимиз мумкин эди.

Ижтимоий саёҳатларни режалаштириш янги аср технологияларини фойдаланувчилар учун турли тавсиялар бериш мақсадга мувофиқ. Мобил дастурлар фойдаланувчиларга дўстларингиз, оилангизнинг таклифлари, севимлиларини кўришга ёрдам беради, мутахассисларнинг маслаҳати, истеъмолчиларнинг шарҳлари - барчаси саёҳат ва сайёҳлик танлови тўғрисида аниқ қарорлар қабул қилишда амалий ёрдам беради.

Гео-мақсадли тавсиялар кўплаб соҳаларда жуда машҳур бўлиб, туризм соҳаси бундан фарқ қилмайди. Саёҳат дастурлари саёҳатчиларга жойлашуви ва афзалликлари асосида маҳаллийлаштирилган таклифларни такдим

этиш орқали фойдаланувчи тажрибасини яхшилаши мумкин.

Сизнинг эҳтиёжларингиз учун махсус тайёрланган саёҳат дастурлари. Катта маълумотлар ва машиналарни ўрганиш билан туризм дастурлари янада ақлли ва ақлли бўлиши шарт. Энди сайёҳлик дастурлари сизнинг саёҳат маршрутларингиз, вақтингиз, бюджетингиз ва транспорт воситаларингиз учун махсус тайёрланган бўлади.

Техника билан бирлаштирилган мослашувчанлик саёҳат дастурлари саноатининг келажаги бўлиши мумкин. Бу даромад олиш учун юқори имкониятларни таклиф этади. Мижозлар тажрибасини оптималлаштириш ва яхшилаш учун янги сиёсат ва амалиётларни жорий этиш билан бир қаторда. Ушбу имкониятдан максимал даражада фойдаланиш учун тажрибали мобил иловаларни ишлаб чиқарувчи компаниянинг тажрибасидан фойдаланиш лозим.

Ахборот тизимлари ва технологиялари кундан кунга турли соҳаларида янада кенг қўлланилиб бормоқда. Дастурий таъминотларни яратиш, ишга тушириш ва кенг қўллашдан мақсад бу жамият ва инсон учун ҳаёт фаолиятини ахборотлаштириш борасидаги муаммоларни ҳал этишдир.

Бу Марказий Осиё бозорида юқори сифатли, рақобатбардош маҳсулот ишлаб чиқариш ва сотишга қодир бўлган юқори рентабелликдаги туризм саноатини яратиш орқали туризмни миллий иқтисодиётнинг даромадли тармоғига айлантириш лозим. Масалан Ўзбекистоннинг туристик салоҳиятини ошириш учун қуйдаги ҳолатларга катта этибор бериш лозим. Маданий-тарихий ва табиий ресурсларни сақлаш ва улардан оқилона фойдаланиш, аҳолининг барча қатламлари учун туристик ресурсларнинг информацион муҳитини мавжудлигини таъминлаш, туристик хизматларга бўлган эҳтиёжни максимал даражада қондириш, аҳолини иш билан таъминлашни рағбатлантириш, туризм соҳасида давлат ва хусусий тузилмалар ўзаро таъсирининг самарадорлигини ошириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш ва [2:6].

Мобил иловалар ишлаб чиқувчилар туризм бозорининг энг илғор иштирокчилари орасида, шу жумладан Ўзбекистондаги бизнесни оптималлаштириш ва сайёҳларга хизмат кўрсатиш сифатини ошириш учун мобил технологияларни жорий этиш ва

мослаштириш бўйича фаол ишлар олиб борилмоқда. Келажақда одамларни саёҳат қилиш услубига энг катта таъсир кўрсатадиган мобил технологиялар кун сайин оммалашмоқда. Замонавий операцион тизимга эга уяли телефон ва саёҳатчилар учун фойдали дастурлар тўплами инсоннинг вақт ва пулни тежашга, диққатга сазовор жойларни топишга ва саёҳат пайтида ажралмас ёрдамчига айланишига ёрдам беради. Бу уларга мижозларга хизмат турларини кенгайтириш имкониятини беради. Шундай қилиб, кўплаб компаниялар, шу жумладан Ўзбекистон бозоридаги компаниялар, парвозлар жадвалидаги ўзгаришлар, брон қилишнинг тафсилотлари ва ҳолати тўғрисида СМС-хабар беришади. Мобил технологиялар туристлар учун жуда муҳим рол ўйнай бошлаган. Бугунги кунда саёҳатчилар уяли телефон ёрдамида ҳаво транспортида ҳақ тўлашлари ва рўйхатдан ўтиш ва ўтириш учун зарур штрих-кодни олишлари мумкин. бошқалар [4:238].

Марказий Осиёдаги туристик мобил дастурларни ишлаб чиқариш қуйидаги ҳолатлари мавжуд.

1. Уяли алоқа истеъмолининг ўсиши умуман олганда Ўзбекистон аҳолиси томонидан уяли алоқа хизматларини истеъмол қилиш ҳажми ўсиб бормоқда. Смартфонлар, планшетлар, истеъмол қилинадиган мобил трафик соат сайин ўсиб бормоқда. Ушбу ўсиш мобил ва дастурий ҳолатни ривожланиш бозори ўсишининг асосидир.

2. Мобил реклама бозори мобил алоқани ривожлантириш бозори билан бевосита боғлиқ. Мобил реклама бюджетларининг ўсиши мобил иловалар сонининг ўсишига ва уларнинг фойдаланишлари учун рақобатбардош маҳсулотга айланишида ёрдам бермоқда.

3. Ушбу бозорни платформа эгалари томонидан рағбатлантириш лозим. Масалан Google, Apple, Microsoft ҳамкорлик учун янада қулай шароитлар яратиб, танловлар ўтказиш орқали маҳаллий мобил иловалар бозорини оммалаштиришда самара беради. Платформа эгаларининг мақсади ўз платформалари учун дастурлар сонини кўпайтириш ва фойдаланувчи учун рақобатбардош хизматни таклиф этишдир. Бунга катта бюджетлар сарфланади, аммо узоқ муддатда бу ўз самарасини беради. Экспертларининг фикрига кўра, барча мобил операцион тизимлар ишга тушаётганда жуда илиқлик билан кутиб олинади.

4. Мобил ривожланиш бозори бошқа ривожланиш бозорлари орасида тенденцияга

эга, чунки мобил иловаларни ишлаб чиқиш учун бюджетлар катта бўлиб қолмоқда. Гарчи, кўплаб мутахассисларнинг фикрига кўра, дастурларни ишлаб чиқиш нархи яқин 2-3 йил ичида сезиларли даражада пасаяди.

Туризм – халқаро ва маҳаллий бўлишидан қатъи назар замонавий ахборот технологияларисиз тасаввур қилиб бўлмайди. Ҳозирги замон туристлари замонавий ахборот технологияларисиз ҳордиқ чиқара олмайдилар. Ўзбекистон дастурчилари томонидан яратилган «Хива Аудио Гид» дастур орқали Хива шаҳрининг диққатга сазовор жойларини аудио форматда тинглашлари, QR -кодидан фойдаланиш мумкин. QR-код (англ. Quick Response Code — зудлик билан бажариш коди). 2017 йилда яратилган дастурда GPS тизими бор.

Бугунги кунда дастурий таъминотни ишлаб чиқиш жараёнида ишлатилиши мумкин бўлган оддий ва тезроқ ечимларни қидиришнинг умумий тенденцияси мавжуд. Шу билан бирга, иккита бошқа тенденциялар кузатилиши мумкин - мобил иловаларнинг машҳурлигини тез суръатда ошириш ва IT-мутахассислар бўлмаган мутахассислар билим даражасини ошириш [8:2].

App Inventor 2 дастурий таъминотни ишлаб чиқиш бўйича жамоатчиликка қизиқиш билдирадиган воситалардан бири ҳисобланади. App Inventor дастурини шахсий иловалар яратиш ва JAVA дастурининг имкониятлари билан таққослаш воситасидир. Андроид платформаси учун табиий муҳит. Таққослаш ҳар икки йечимда яратилган шахсий матнли эслатмаларни бошқариш бўйича дастурга асосланган. Илова худди шундай тартибга ўхшаш ва аналог кодга эга эди ва бу сўров натижалари билан ишлаш тестлари мавзуси бўлди. Ишлаш тести, ҳар иккала илованинг кундалик фойдаланиш учун ва кичик ҳажмдаги шахсий иловалар учун етарлича яхши самарадорлигини таъминлади. Ташқи кўриниши туфайли иловани афзал кўрдилар. Ниҳоят, App Inventor нинг ҳозирги шакли IT-бўлмаган мутахассислар учун фойдалидир [9:25].

Android учун App Inventor дастлаб Google компанияси томонидан тақдим этилган ва энди Massachusetts Technologiya Instituti (MIT) томонидан тақдим этилган очик манба кодли веб-иловадир [11:306].

Ўзбекистон халқаро ислом академияси талабаси Некруз Патуллаев “Зиёрат

туризми” бўйича ўзбек, рус ва инглиз тилли фойдаланувчиларга мўлжаллаб, андроид платформасида ишловчи геолокацион тизим яратди. Мазкур иловадан фойдаланувчилар Бухоро вилоятининг диний, тарихий, маъданий зиёратгоҳлари суратларини томоша қилиши, Бухорода жойлашган муқаддас қадамжолар ҳақида батафсил маълумот олиши, зиёратгоҳларнинг онлайн харитасидан фойдаланишлари мумкин. Ушбу тизимнинг “7-пир” ҳақидаги ажойиб маълумотлардан тўлиқ баҳраманд бўлиш мумкин [19:565.].

Кўпгина сайёҳлик компаниялари веб-сайтларида дам олиш имкониятларини кенгайтиришни таклиф этадилар, масалан, Греция нафақат курорт ва пляж мамлакати, балки тош ва терапевтик дам олиш имконини берувчи мамлакат. Матнли маълумотларнинг оммавий ахборот воситалари билан бирлашиши сайёҳлик макони ва истеъмолчига хос сайёҳлик хизматларини муайян вакили ташкил этади. Компаниянинг веб-сайти компания учун мақсадли аудитория билан ахборот ва коммуникация воситасидир.

НАТИЖА

Марказий Осиё мобил иловалар бозорининг ўсиши энг юқори кўрсаткичлардан биридир. Асосий тенденция шундаки, фойдаланувчилар тобора юқори сифатли маҳсулотга қизиқиш билдирмоқда. Мобил иловалар муваффақиятли бўлиши учун энди фақат яхши фикр йетарли эмас. Фойдаланувчи акс ҳолда маҳсулот оддийгина талаб қилинмайди ва рақобатчилар тезда ўз ўрнини эгаллайдилар. Замонавий мобил қўлланмалар интерактивликни бирлаштириш керак. Биринчидан, биз фойдаланувчининг позициясини аниқлашимиз, харитада мос мосламаларни топишимиз, биз юқори сифатли медиа-контентни тақдим этамиз, маданий объектларнинг аудиовизуал тавсифи, тайёр туристик маршрутлар, сайёҳлар ва йўловчиларни сайтга боғлаймиз.

ХУЛОСА

Хулоса қиладиган бўлсак, тажрибанинг етишмаслиги туфайли сайёҳлик компаниялари баъзи истеъмолчилар талабларини инобатга олмайди. Кўплаб сайтларга оид маълумотлар фақатгина сайёҳларга қизиқишнинг умумий сонининг 32% ни ташкил этади. Осиё мобил бозори жуда ўзига хосдир. Унда энг оммабоплари ўйин дизайни ва монетизация

учун махсус ёндашув борлигини кўришимиз мумкин. Кўпгина фойдаланувчилар экскурсия ва сайёҳлик компаниялари учун етарли микдордаги маълумотни топа олмаганлари ва компанияларнинг ўзи потенциал мижозларни йўқотиши ҳақида хулоса қилиш мумкин. Android ва IOS тизимларига мўлжалланган зиёрат туризмини тарғиб этувчи мобил иловаларни кўпайтириш мақсадга мувофиқ. Янги технологиялардан фойдаланиш туристик саёҳатни ташкил қилишда, ундан воситачилик тузилмаларини чиқариб ташлашда анъанавий занжирнинг узилишига олиб келади. Сайёҳ ўзи таътилни ташкилотчисига айланади туристик тўпламнинг таркибий қисмларини мустақил равишда бирлаштириш имкониятлари мавжуд: парвоз, турар жой, трансфер, шунингдек экскурсия дастурлари. Қачон мобил экскурсия технологиялари ва дастурларидан фойдаланиш, қўшимча маълумот олишда сайёҳларнинг имкониятларини кенгайтириш, экскурсияларнинг интерактивлигини ошириш, кўпроқ эсда қоларли таассуротлар бериш имкониятини беради. Кўпчилик экскурсия дастурларини таклиф қилиш учун мобил экскурсия технологияларидан фойдаланишни ўйламоқда, мақсадли аудитория орасида обрў-эътиборни тарғиб қилиш ва ошириш, шунингдек экскурсия хизматларини ривожлантиришнинг янги тенденцияси.

ADABIYOTLAR

- Lunev A. P., Jolobov D.A., Karaguyshiyeva M.A. *Texnologiya i arxitektura mobilnoy turisticheckoy informatsionnoy sistemi s podderjkoj personalizatsii. Prikaspiyskiy jurnal: upravleniye i vysokiye texnologii* № 1 (17) - 2012. - С. 66 - 72.
- Vishnevskaya Y.V., Klimova T.B., Bogomazova I.V. *Sovremenniyе problemi nauki i obrazovaniya*. - 2014. - № 6
- T.B. Klimova, Y.V. Vishnevskaya // *Nauchnoye obozreniye*. - 2014. - №8. - С. 666 - 669.
- Y.P.Kovalek // *Turizm, ekologiya i ustoychivoye razvitiye regionov: materialy mejdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii*. - Tver : TvGU, 2003. - С. 211 - 219.
- Krasovskaya, O.S. *GIS v sisteme territorialnogo planirovaniya i upravleniya territoriyey: uchebnyk dlya vuzov*. - M. : ArcReview, 2005. - 238 с.
- V.F.Shmatchenko, V. V. Shmatchenko // *Trudi akademii turizma*. - Sankt-Peterburg, 1995. - С. 221 - 223.
- Pan, B., Xiang, Z., Law, R. & Fesenmaier, D.R., 2011. The dynamics of search engine marketing for tourist destinations. *Journal of Travel Research*, 50(4) : 365 - 377.
- Dadamukhamedov Alimjon Irgashevich. (2019). Development of national network and corporate networks (in the case of Tas-IX network). *International Journal of Human Computing Studies*, 1(1), 1-5. <https://doi.org/10.31149/ijhcs.v1i1.347>
- Patulloyev Nekro'z, Dadamuxamedov Alimjon, Artikova Muazzam (2020). *Turizm rivojlanishida zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalarining o'rni. Aktualniye nauchniye issledovaniya v sovremennom mire*, 2(1), (58), 15-24.
- Ye.V.Vishnevskaya, T.B.Klimova, I.V.Bogomazova // *Sovremenniyе problemi nauki i obrazovaniya*. - 2015. - №1-1. - URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=18631>
- Tatiana Klimova, Elena Dumacheva, Irina Bogomazova *CURRENT ISSUES IN THE DEVELOPMENT OF MODERN GUIDE USING GIS TECHNOLOGIES* // *Advances in Environmental Biology*, 8(13) August 2014, P. 305-308.
- Xiang, Z., & Pan, B. Travel queries on cities in the United States: Implications for search engine marketing for tourist destinations. *Tourism Management*, 2011. 32(1). p. 88-97. [URL: <http://rrbusiness.ru/journal/article/362/>].
- Tan, G.W.-H., Lee, V.H., Lin, B. and Ooi, K.-B. (2017), "Mobile applications in tourism: the future of the tourism industry?", *Industrial Management & Data Systems*, Vol. 117 No. 3, pp. 560-581. <https://doi.org/10.1108/IMDS-12-2015-0490>
- Ali, A.; Frew, A.J. ICT and sustainable tourism development: An innovative perspective. *J. Hosp. Tour. Technol.* 2014, 5, 2-16
- Munar, A.M.; Jacobsen, J.K.S. Motivations for sharing tourism experiences through social media. *Tour. Manag.* 2014, 43, 46-54
- Buhalis, D.; Law, R. Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the internet-the state of tourism research. *Tour. Manag.* 2008, 29, 609-623.
- Montaño-Vallef, A. Sustainability strategy as a source of competitive advantages in the tourism industry. A model for the integration of natural resources. *Eur. J. Tour. Res.* 2016, 14, 106-109.
- DebRoy, T.; Zhang, W.; Turner, J.; Babu, S.S. Building digital twins of 3d printing machines. *Scr. Mater.* 2017, 135, 119-124.
- Trinh, T.T.; Ryan, C. Heritage and cultural tourism: The role of the aesthetic when visiting my son and cham museum, vietnam. *Curr. Issues Tour.* 2016, 19, 564-589.
- V ator podveli turisticheckiye itogi 2020 goda i rasskazali o trex ssenariyax v 2021 g. <https://www.atorus.ru/news/press-centre/new/53770.html>